

19^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ:

Το πολίτευμα της δημοκρατίας

Κείμενο αναφοράς: Αριστοτέλης, *Πολιτικά*, Δ 4.2-3, 1291b30-39

Εισαγωγικές πληροφορίες

(Αρχαία Ελληνικά. Φιλοσοφικός λόγος, Γ' Γενικού Λυκείου Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών, σελ. 164-165

Αρχαία Ελληνικά, Φάκελος Υλικού, Γ' Γενικού Λυκείου, ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ», σελ. 151-152)

Σύντομη απόδοση του κειμένου

Επειδή η δημοκρατία είναι εξελισσόμενη πραγματικότητα ο Αριστοτέλης αναγνωρίζει πέντε διαφορετικούς τύπους δημοκρατίας (με την αριστοτελική σημασία του όρου) που διακρίνονται μεταξύ τους κατά το χαρακτήρα των θεσμών και του λαού, στον οποίο εμφανίζονται. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι ανήκουν στην κατηγορία των «παρεκβάσεων» (βλ. σχόλιο Φακέλου Υλικού, σελ. 175), γιατί όλες αυτές οι παραλλαγές αποβλέπουν στο συμφέρον των απόρων, και όχι στο κοινό συμφέρον. Ξεκινά λοιπόν από την καλύτερη μορφή της και καταλήγοντας στη χειρότερη. Το πρώτο είδος δημοκρατίας είναι αυτό που λειτουργεί με βάση την αρχή της ισότητας, και έχει ως χαρακτηριστικά την αρχή της ελευθερίας και την με όμοιο τρόπο συμμετοχή όλων, πλούσιων και φτωχών, στη διακυβέρνηση.

Ερμηνευτικά σχόλια

Κύρια χαρακτηριστικά του πρώτου είδους δημοκρατίας είναι η ελευθερία και η ισότητα. Η φράση «υποστηρίζουν μερικοί» υποδηλώνει ότι αυτή η άποψη δεν είναι του ίδιου του Αριστοτέλη, αλλά των υποστηρικτών της δημοκρατίας. Ιδιαίτερα κατατοπιστική πάνω σε αυτό το θέμα είναι κι εκείνη η ενότητα των «Πολιτικών» (Πολιτικά1317 a40 – b17) στην οποία αναφέρονται τα εξής:

α) Δύο είναι οι **μορφές ελευθερίας** που χαρακτηρίζουν τα δημοκρατικά πολιτεύματα, η ατομική και η πολιτική ελευθερία. **Ατομική** ελευθερία είναι να μπορεί να ζει ο κάθε πολίτης όπως ο ίδιος θέλει («ώς βούλεται») σε αντίθεση με τον δούλο, ο οποίος δεν είναι ελεύθερος και ζει αντίθετα με τη θέλησή του («ώς μὴ βούλεται»). **Πολιτική** ελευθερία είναι να μπορούν όλοι οι πολίτες με τη σειρά («ἐν μέρει») να άρχουν και να άρχονται, να εναλλάσσονται δηλαδή όλοι στα πολιτικά αξιώματα.

β) Βασική αρχή της δημοκρατίας είναι η **ισότητα**. Σύμφωνα με αυτή όλοι οι πολίτες, και οι πλούσιοι και οι φτωχοί, έχουν ίσα δικαιώματα και προνόμια, δεν κυριαρχούν ο ένας στον άλλο και συμμετέχουν εξίσου («ὁμοίως») στη διακυβέρνηση του κράτους.

γ) Η ισότητα, δηλαδή η απαίτηση να θεωρούνται όλοι οι πολίτες ίσοι μεταξύ τους, στη δημοκρατία συνιστά δικαιοσύνη που βασίζεται στον αριθμό και όχι στην αξία. Στα δημοκρατικά όμως πολιτεύματα οι φτωχοί είναι περισσότεροι, συνεπώς έχουν μεγαλύτερη δύναμη από τους πλούσιους, και έτσι δικαιοσύνη τελικά καταλήγει να θεωρείται η θέληση της **πλειοψηφίας**.

ΠΗΓΕΣ

Αρχαία Ελληνικά, Φιλοσοφικός λόγος, Γ' Λυκείου, Ψηφιακά εκπαιδευτικά βοηθήματα

http://www.study4exams.gr/anc_greek/